

Cumhuriyet, 11 Eylül 2011, Doç. Dr. İbrahim Kaya (TÜBA-GEBİP Üyesi)

TÜBA'ya Hükümet Müdahalesi ve Demokrasi

Demokrasiye vurulan darbelerin önüne geçilmesi için bir şeyler yapmanın zamanı çoktan gelmişken, hâlâ siyasi iktidarın değişimci, demokrat ve de yenilikçi olarak tanımlanarak alkışlanması insanın aklına başka şeyler getiriyor: Her şey güç ve paranın dolayımından mı geçiyor acaba?

İktidar partisinin demokrasiyi “araçsal” bir düzlemde kullandığı, son günlerde yaşanan olaylar ışığında iyice netleşiyor. Bu olaylar içinde, bir kanun hükmünde kararnameyle Türkiye Bilimler Akademisi'ne yapılan hükümet müdahalesi öne çıkıyor. 651 sayılı kanun hükmünde kararname ülkenin en temel bilim kurulunun özerkliğine siyasi müdahale olarak ele alınmayı bekliyor.

TÜBA'nın web sayfasında rahatsızlığını dile getirdiği bu olay karşısındaki bilim dünyasının sessizliği son derece vahim bir duruma işaret ediyor. 651 sayılı kanun hükmünde kararnamenin TÜBA'yı ilgilendiren bölümüne baktığımızda, akademinin özerkliğinin elinden alındığını görüyoruz. Bu kararnameye göre, TÜBA asli ve asosiy üyelerinin üçte biri Bakanlar Kurulu, üçte biri YÖK ve ancak geriye kalan üçte biri asli üyeler tarafından seçilecek. Aynı zamanda, bu kararname asli ve asosiy üyelerin sayısını da her birinden yüz elli olmak üzere üç yüze çıkarıyor. Bilim insanları için ulaşılabilecek en onurlu konumlardan birisi olan ulusal akademi üyeliği böylece siyasi güce ve üniversiteler üzerinde baskıcı tavrını gittikçe artıran YÖK'e bağımlı hale getiriliyor. Avrupa'daki ulusal bilim akademilerinin hiçbirinde olmayan bu uygulama iktidar partisinin bütün alanları kontrol ve nüfuz altında tutma amacından bağımsız olarak anlaşılabilir.

TÜBA, gerek üyelerini seçerken gerek ödül ve burs sahiplerini belirlerken bilimsel liyakat esasına azami önem ve özen gösteren bir akademi. Dünyanın da bütün bilim akademileri, üyelerini seçerken, ödül ve burs sahiplerini belirlerken aynı bilimsel liyakat esasına göre çalışan “özerk” kurumlardır.

Halbuki 27 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 651 sayılı KHK'nin TÜBA üyelerini belirleme ve akademi başkanını seçme şekli, akademinin özerkliğini sona erdiren ve bilimsel liyakat ilkesini yok sayan bir uygulama getiriyor. Türkiye'deki bilime yönelik uygulamalar genelde özerkliği yabancı hatta düşman bir nitelik taşımakta.

Tepki verilmemesi düşündürücü

Üniversitelerin özerkliğinin tamamıyla ortadan kalktığı bugünlerde siyasi iktidarın TÜBA'ya da müdahalesi kaygıyla karşılanması ve eleştiriye tabi tutularak karşısında durulması gereken anti-demokratik bir uygulama olduğu halde bilim dünyasının neredeyse hiçbir tepki vermemesi düşündürücüdür. Türkiye'nin bilim özerkliği konusundaki zayıflığı TÜBA'ya vurulan bu darbeyle daha da artacak ve ülkenin saygınlığı bir kere daha zedelenecek dünya bilim camiasından da tamamıyla dışlanabilecektir.

TÜBA üyelerinin üçte ikisinin bakanlar kurulu ve YÖK tarafından belirlenmesi esasında Akademi Konseyi'nin bilim-dışı bir yoldan şekillendirilmesi sorununu gündeme getirecektir. TÜBA'nın bugüne kadar başarıyla uyguladığı pek çok bilimsel program sekteye uğratılacak ve bilimsel liyakat ilkesi ayaklar altına alınacaktır. Bu programlardan kuşkusuz en önemlisi üstün başarılı genç bilim insanlarının desteklendiği GEBİP programıdır.

Her yıl bilimsel liyakat esaslarına göre uluslararası nitelikte bilimsel çalışmalarına öne çıkan genç bilim insanlarını seçen bu program, ülkemizde bilimsel çalışmaya odaklanmış üstün başarılı genç bilim insanları için en önemli desteklerden birini ve kazanılabilecek en önemli bilimsel saygınlığı ifade etmektedir.

Uluslararası başarı ölçütü

Şimdi bu programı yürüten GEBİP Ana Komitesi'nin, Bakanlar Kurulu ve YÖK tarafından atanan üyelerce oluşturulduğunu düşünün. Bu durumda, GEBİP Programı ve Ödülü için bilimsel liyakat esasları ve uluslararası başarı ölçütü hâlâ geçerli olabilir mi? Gerçekten hak etmeyenler bu ödüle layık görüldüğünde artık bu programın ülke bilimi için bir işlevi ve anlamı kalabilir mi? Akademinin gelecekteki üyelerini seçmede de önemli bir havuz oluşturan GEBİP programının kararnamede belirtilen üye ataması şekliyle zaten işlevinin önemli bir bölümü ortadan kalkmış olmuyor mu? Bilimsel liyakat esaslarından ziyade belirli gruplara yakın olmak ya da belirli bir ideolojinin adamı olmak esaslı belirlerse, GEBİP programının bilimsel bir niteliği kalır mı? Bu program dışında da TÜBA'nın yıllardır başarıyla uyguladığı Bütünleştirilmiş Dok-

tora Programı ve Doktora Sonrası Araştırma Programı da aynı risklerle karşılaşabilecektir.

Suskunluğu Anlamak Güç

Başarılı öğrencilere burs sağlayan Bütünleştirilmiş Doktora Programı ve başarılı genç akademisyenlere destek sağlayan Doktora Sonrası Araştırma Programı bilimsel liyakat esnasından çok başka ölçütlerle seçim yaptığında programın bilimsel bir katkı sunamayacağı kesindir. Özerk kurumlara müdahaleler konusunda sınır tanımayan siyasi iktidarın demokratikleşme programı olduğunu tartışılmış “entelektüel”, “akademisyen” ve “yazar”ların sözü edilen anti-demokratik uygulamaya karşı neden suskun olduğunu anlamak oldukça zor! Demokrasi, modernlik projesinin arzulanmış özerklik ilkesinin benimsenmesiyle ancak yaşama geçebilir. Toplumun kolektif olarak özerkliği, bireyin yaşadığı bağlam içindeki özerkliği ve kurumların özerkliği modernlik projesinin temel arzularındandır. Bu

noktada da bilim kurumlarının özerkliği demokrasi için olmazsa olmaz bir ölçütü oluşturuyor.

Bir bilim kurumunun üretkenliği her şeyden önce kendini yönetebilme, dışarıdan yönlendirmelelere karşı koyabilme kapasitesiyle ilişkilidir. Hem üyelerinin belirlenmesinde, hem de bilim politikasının üretilmesinde eğer akademi özerk bir niteliğe sahipse, başarı için önemli ve olmazsa olmaz temel adım atılmış demektir. Ancak, son kararname TÜBA'nın özerkliğini elinden almakla kalmıyor aynı zamanda siyasi iktidara birebir bağımlı bir kurum haline getiriyor.

Demokrasiye vurulan darbelerin önüne geçilmesi için bir şeyler yapmanın zamanı çoktan gelmişken, hâlâ siyasi iktidarın değişimci, demokrat ve de yenilikçi olarak tanımlanarak alkışlanması insanın aklına başka şeyler getiriyor: Her şey güç ve paranın dolayımından mı geçiyor acaba? ♦

Birgün, 11 Eylül 2011

Mussolini'nin İtalyası'nda Benzer Karar Alınmıştır

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Başkanı Prof. Dr. Yücel Kanpolat, TÜBA'daki değişikliklere tepkilerinin nedeni olarak, “Bütün dünyada akademinin üyelerini akademi seçer. Devlet seçmez. Ciddi akademilerde bu böyledir. Biz buna itiraz ediyoruz” dedi. Ali Nesin de gerçek ve özgür TÜBA'yı hükümetin güdümüne girmek istemeyen bağımsız, yetkin ve kişilik sahibi bilim insanlarının kuracağını, eski TÜBA'nın ise belki Kuzey Kıbrıs hariç, diğer tüm ülkeler tarafından dışlanacağını ve yeni TÜBA Türkiye'nin bilimler akademisi olarak tüm dünya tarafından kabul edileceğini vurguladı. Hükümetin aldığı kararın Türkiye için bir yüzkarası olduğunu vurgulayan Nesin “Bildiğim kadarıyla Mussolini'nin İtalyası'nda benzer karar alınmıştır” dedi.

Hükümetin TÜBA'ya ilişkin getirdiği değişiklikler pek çok bilim insanı tarafından tepki çekti. Akademi dünyasının tanınan isimleri yapılan değişikliklere tepki gösterdi. Akademi üyelerinin çoğunun hükümet tarafına geçmiş olduğu, dolayısıyla hükümetin atamasıyla akademiye siyasetin gireceği ve böyle bir TÜBA'nın dünya bilim dünyasından dışlanabileceği yönünde...

Birgün gazetesine konuşan TÜBA Başkanı Prof. Dr. Yücel Kanpolat, Cumhurbaşkanı'na durumun kritik olduğunu arz etmek istediklerini; ancak he-

nüz kendilerine böyle bir görüşme için olumlu dönüş yapılmadığını söyledi. Bunun dünyada pek denenmiş bir yöntem olmadığına dikkat çeken Kanpolat şöyle devam etti: “Bütün dünyada akademinin üyelerini akademi seçer. Devlet seçmez. Ciddi akademilerde bu böyledir. Biz buna itiraz ediyoruz. Başkanını da akademi seçer. Devlet atamaz. Biz bunun doğru olmadığını, bunun bizi yıpratacağını görüyoruz. Asıl olarak itirazımız bunadır. Biz ağzına baktığımız insanlar tarafından seçilsek onların aleyhinde veya onları mutsuz edecek şeyler söyleyebilir miyiz? Biz doğruyu söylemek zorundayız.”

Konuya dair görüşlerini gazetemize değerlendiren bilim insanı Ali Nesin ise, hükümetin yaptığı bu değişikliklerle TÜBA diye bir kurum kalmayacağını belirtti. Nesin, gerçek ve özgür TÜBA'yı hükümetin güdümüne girmek istemeyen bağımsız, yetkin ve kişilik sahibi bilim insanlarının kuracağını, eski TÜBA'nın ise belki Kuzey Kıbrıs hariç, diğer tüm ülkeler tarafından dışlanacağını ve yeni TÜBA Türkiye'nin bilimler akademisi olarak tüm dünya tarafından kabul edileceğini vurguladı. Hükümetin aldığı kararın Türkiye için bir yüzkarası olduğunu vurgulayan Nesin şöyle devam etti: “Bildiğim kadarıyla Mussolini'nin İtalyası'nda benzer karar alınmıştır”